

KAJETAN MILEWSKI

Uniwersytet Warszawski, Wydział Nauk
Politycznych i Studiów Międzynarodowych
ORCID: 0009-0005-7671-1890
kajetan.milewki@op.pl

Polityka imperialna premiera Abiyya Ahmeda Alego i jej ideowe podstawy

Prime Minister Abiy Ahmed Ali's Imperialistic Policy and Its Ideological Causes

Słowa kluczowe:

BRICS, Afryka, stosunki
międzynarodowe,
konstruktywizm

Keywords:

BRICS, Africa,
international relations,
constructivist theory

Polityka imperialna premiera Abiya Ahmeda Alego i jej ideowe podstawy

Celem artykułu jest przedstawienie znaczenia zjawiska etiopskiego imperializmu oraz jego przejawów w polityce zagranicznej premiera Abiya Ahmeda Alego. Wskazane zostały nie tylko cechy obecnego przywódcy Etiopii jako decydenta, ale także historyczny wymiar etiopskiego ekscypjonalizmu, przejawiający się w agresywnym usposobieniu wobec sąsiednich państw oraz populistycznej retoryce. Analizie poddane zostały również skutki tej polityki oraz jej zewnętrzna percepcja. Podstawę dla rozważań stanowią materiały zgromadzone w opracowaniu biograficznym *The Abiy Project* autorstwa Toma Gardniera, nagrania oraz transkrypcje przemówień premiera, a także doniesienia prasowe agencji Reuters, Al Jazeera oraz innych mediów o współczesnej polityce zagranicznej Etiopii. Wykorzystane zostały także monografie historyczne poświęcone temu państwu.

Prime Minister Abiy Ahmed Ali's Imperialistic Policy and Its Ideological Causes

The aim of this article is to present the significance of Ethiopian imperialism and its manifestations in the foreign policy of Prime Minister Abiy Ahmed Ali. The paper highlights not only the characteristics of the current Ethiopian leader as a decision-maker, but also the historical dimension of Ethiopian exceptionalism, evident in an aggressive approach towards neighbouring countries and populist rhetoric. The effects of this policy and its external perception are also analysed. The basis for the discussion is provided by materials collected in the biographical study *The Abiy Project* by Tom Gardner, recordings and transcripts of the prime minister's speeches, as well as press reports from Reuters, Al Jazeera, and other media outlets reporting on Ethiopia's current foreign policy. Historical monographs on Ethiopia were also used.

Wprowadzenie

Na kontynencie afrykańskim termin *imperializm* zwykł wywoływać negatywne konotacje, przywołując na myśl gwałtowną ekspansję mocarstw Europy. To właśnie dysputa nad podziałem Afryki przyczyniła się do spopularyzowania tego pojęcia w środowisku naukowym i choć różni badacze dochodzili do odmiennych wniosków co do konkretnych przyczyn zjawiska, to kontrowersji nie budziła sama jego natura¹. Dynamiczne podboje sztucznie łączące wiele grup etnicznych w rozległe państwa, brak uszanowania istniejących granic czy dominacja kulturowa, które wymienia się wśród substratów imperializmu, nie są jednak wyłącznie *modus operandi* potęg kolonialnych, mają bowiem także bardziej współczesne i nieoczywiste źródło w samej Afryce².

Celem artykułu jest stwierdzenie, czy budząca kontrowersje polityka Etiopii nosi znamiona imperializmu oraz czy można mówić o zjawisku etiopskiego imperializmu w ujęciu historycznym. Z uwagi na współczesność tematyki oraz jej niszowy charakter dla polskiego odbiorcy liczba polskojęzycznych monografii jest ograniczona. Oprócz pozycji przywołanych w niniejszym tekście zagadnienia polityki premiera Abiya Ahmeda Alego poruszane są na łamach opracowań Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych przez Jerzego Czerepa. Bogatszą bibliografię zjawiska etiopskiego imperializmu oferuje natomiast literatura anglojęzyczna, szczególnie dorobek Etany Habtego Dinki, który w pracy *Interpreting the Ethiopian Revolution. Imperial Heritage and Embattled Statehood* poświęcił uwagę tożsamościotwórczej roli imperializmu dla etiopskiego społeczeństwa w zestawieniu z polityką rewolucyjną Dergu, co jednak wykracza poza ramy tego artykułu³.

Przed rozpoczęciem rozważań na temat polityki Etiopii należy przedstawić szereg zasadniczych uwarunkowań oraz atutów, jakimi to państwo dysponuje. Pierwszym jest szacowana przez rząd na 109 mln liczba mieszkańców, kilku- lub kilkunastokrotnie przewyższająca populację każdego innego państwa regionu⁴. Ludność ta nie jest homogeniczna i cechuje ją

1 A. Colas, *Imperium*, Wydawnictwo „Sic!”, Warszawa 2008, s. 140–144.

2 Tamże, s. 30–31.

3 E. H. Dinka, *Interpreting the Ethiopian Revolution. Imperial Heritage and Embattled Statehood*, Bloomsbury Publishing, London 2025.

4 *Population Size by Sex, Area and Density by Region, Zone and Wereda: July 2024*, Ethiopian Statistical Service, Addis Adebaba 2024: <https://ess.gov.et/wp-content/uploads/2024/09/Projected_Population-2024.pdf> [dostęp: 7 VII 2025].

duże zróżnicowanie etniczne: pomimo kilkusetletnich procesów amharyzacji w kraju żyje ponad osiemdziesiąt odrębnych grup. Do najliczniejszych należą Oromowie (35,8 proc.), Amharowie (24,1 proc.), Somalijczycy (7,2 proc.), Tigrajczycy (5,7 proc.) i Afarowie (2,2 proc.), ale pozostałe stanowią łącznie aż ok. 24 proc. populacji⁵. Społeczności te przejawiają zmienną lojalność zależnie od pozycji w hierarchii władzy. Przykładowo od upadku rządów Etiopskiego Ludowo-rewolucyjnego Frontu Demokratycznego (EPRDF) Tigrajczycy, których status został naruszony, są w ciągłym konflikcie z rządem centralnym. Choć podziały etniczne stanowią jedną z przyczyn niestabilności wewnętrznej państwa, to wielość grup zamieszkujących Etiopię służyła jako instrument polityczny. Ze względu na transgraniczny charakter etnosów, które zamieszkują także sąsiednie państwa, wielokrotnie wykorzystywano je jako grupy nacisku, a opiekę nad nimi – jako pretekst do działań o charakterze agresywnym. Wielokulturowość państwa stanowi jedną z ideowych podstaw etiopskiego imperializmu i wpływa na jego unikalność.

Oprócz dużej różnorodności demograficznej warto odnotować dynamikę populacji. Podobnie jak w większości państw Afryki Subsaharyjskiej wysoki przyrost naturalny, szacowany w 2024 r. na 2,6 proc., oraz bardzo niska mediana wieku, wynosząca raptem dziewiętnaście lat, przyczyniają się do pogłębienia problemu bezpieczeństwa żywnościowego⁶. Pomimo żyznych gleb, bogatych zasobów wodnych i obfitych opadów deszczu ponad dziesięć milionów ludzi cierpi głód i niedożywienie. Sieć hydrograficzna kraju jest rozbudowana. Z gór zachodniej Etiopii wypływa Abbaj, zwany też Nilem Błękitnym, który wraz z dopływami Atbarą i Tekkezje stanowi jeden z najważniejszych cieków wodnych północnej Afryki. Kontrola nad górnym Nilem jest nie tylko strategicznym, stosowanym od stuleci środkiem nacisku na państwa w dole rzeki, ale tworzy także podstawę etiopskiej samowystarczalności energetycznej, wzmacniając potencjał gospodarczy kraju.

Etiopia jest trzecią gospodarką Afryki Subsaharyjskiej i największą w subregionie, nadal czerpiąc korzyści z dogodnej koniunktury z czasu

5 *Ethiopia – The World Factbook*, „Central Intelligence Agency” [online], 23 XII 2025 [dostęp: 31 XII 2025]: <<https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ethiopia/>>.

6 *Population of Ethiopia*, „World Population Review” [online], 2025 [dostęp: 7 VII 2025]: <<https://worldpopulationreview.com/countries/ethiopia>>.

rządów EPRDF. W latach 2010–2024 wzrost PKB kraju kilkukrotnie przekraczał próg 10 proc. rocznie, co stanowi jeden z najwyższych wskaźników na świecie, a tendencje te utrzymały się pomimo pandemii COVID-19⁷. Gigant Rogu Afryki nadal figuruje jednak wśród państw słabo rozwiniętych, gdyż całkowite PKB pozostaje raczej niewielkie – prognozy Międzynarodowego Funduszu Walutowego szacowały je na ok. 117,5 mld dol. w 2025 r.⁸ Korzyścią, ale i pewną bolączką jest fakt, że dynamiczny rozwój nie wynika z eksportu surowców, jak w przypadku producentów ropy naftowej, a tym samym nie zależy w tak dużym stopniu od wahań na rynkach. Etiopia, choć jest jednym z największych eksporterów rud i koncentratów niobu, tantalum oraz wanadu, nie może się poszczycić dużym bogactwem zasobów naturalnych, a dawne kopalnie złota czy żelaza straciły swoje historyczne znaczenie. Zapotrzebowanie na import metali i nieprzetworzonych surowców jest niskie, ponieważ krajowy sektor produkcyjny stanowi zaledwie niewielką część gospodarki, która wciąż utrzymuje charakter agrarny. Konieczny jest natomiast import nie tylko żywności, ale także wysoko przetworzonych dóbr, co stawia państwo w bardzo niewygodnej pozycji globalnego łańcucha dostaw i stanowi znaczne obciążenie finansowe.

Fundamentalnym czynnikiem spowalniającym wzrost gospodarczy i zwiększającym kosztą jest brak dostępu do morza. Położenie geograficzne tego najludniejszego afrykańskiego państwa śródlądowego powoduje zależność od mniejszych i teoretycznie słabszych sąsiadów. Początkowo import i eksport Etiopii zależał od Erytrei, niegdysiejszej etiopskiej prowincji, ale ciągłe napięcia z rządem w Asmarze zamknęły tę drogę dostaw i uzależniły kraj od sąsiedniego Dżibuti. Od 2015 r., w którym zakończyła się budowa linii kolejowej łączącej oba państwa, szlakiem tym przewożone jest 90–95 proc. ładunków⁹. Warunki tej współpracy są jednak dla Addis

7 T. Tardese, *Ethiopia's Fast-Growing Economy Built on a 10-Year Reform Agenda*, „Kreston Global” [online], 30 IV 2024 [dostęp: 7 VII 2025]: <<https://www.kreston.com/article/ethiopia-fast-growing-economy/>>.

8 *GDP, Current Prices*, „International Monetary Fund” [online], 2025 [dostęp: 9 VII 2025]: <<https://www.imf.org/external/datamapper/NGDPD@WEO/ETH?zoom=ETH&highlight=ETH>>.

9 B. Terrefe, *Ethiopia's Red Sea Politics: Corridors, Ports and Security in the Horn of Africa*, Rift Valley Institute, [b.m.w.] 2025, s. 11: <https://riftvalley.net/wp-content/uploads/2025/03/Red-Sea-Politics_FINAL.pdf> [dostęp: 9 VII 2025].

Abeby wysoce niekorzystne, ponieważ koszty tranzytu sięgają 1,5 mld dol. rocznie, czyli ok. 10 proc. etiopskiego budżetu¹⁰.

Historyczne podstawy etiopskiego imperializmu

Aby ocenić, jak władze Etiopii mierzą się z aktualnymi problemami oraz w jaki sposób wykorzystują atuty kraju, konieczne jest odwołanie się do kultury strategicznej, rozumianej jako specyfika podejścia państw do zagadnień ze sfery bezpieczeństwa ukształtowana w wyniku procesów historycznych¹¹. Spoglądając w przeszłość, nie należy jednak wybiegać nazbyt daleko i dopatrywać się relacji przyczynowo-skutkowych tam, gdzie ich nie ma. W pułapkę tę wpadają niekiedy nawet najwybitniejsi analitycy, jak Robert David Kaplan, który wysunął śmiałą tezę, jakoby odrębność cywilizacyjna Etiopii wynikała jeszcze z państwowości starożytnego królestwa Aksum, które powstało wskutek migracji ludów semickich z Arabii Felix¹². Rozważania te są jednak raczej wyobrażeniem, a nie racjonalnym oglądem sytuacji i nie znajdują potwierdzenia w dziedzictwie materialnym czy historycznych ośrodkach¹³.

Na etapie wczesnej państwowości można zidentyfikować inny czynnik, który utrzymał centralną rolę tożsamościotwórczą na długo po upadku państwa aksumskiego w X w. Mowa tu o religii. Legitymację władzy centralnej budowano na legendarnym pochodzeniu dynastii salomońskiej od biblijnego rodu Dawida, pielęgnując ten mit przez prawie tysiąc lat ciągłej integracji państwa z Kościołem i autorytet monarszy w kwestiach

10 *Djibouti, Ethiopia Strike Port Deal, Djibouti to Partner in Ethiopian Airlines, Telecom*, „Ethiopia Observer” [online], 29 IV 2018 [dostęp: 9 VII 2025]: <<https://www.ethiopiaobserver.com/2018/04/29/djibouti-ethiopia-strike-port-deal-djibouti-to-partner-in-ethiopian-airlines-telecom/>>.

11 A. Mitreğa, *Kultura strategiczna w naukach o bezpieczeństwie*, „Kwartalnik Bellona” 2024, t. 719, nr 4, s. 100–103.

12 R. D. Kaplan, *Ethiopia's Problems Aren't Postcolonial*, „Foreign Policy” [online], 9 VII 2021 [dostęp: 11 VIII 2025]: <<https://foreignpolicy.com/2021/07/09/ethiopias-problems-arent-postcolonial/>>.

13 T. Mergo, *Ethiopia's Problems Stem from Internal Colonialism*, „Foreign Policy” [online], 22 VII 2021 [dostęp: 15 VIII 2025]: <<https://foreignpolicy.com/2021/07/22/ethiopias-problems-stem-from-internal-colonialism/>>.

wiary¹⁴. Specjalna pozycja etiopskiego Kościoła ortodoksyjnego konfliktowała państwo z muzułmańskimi sąsiadami, budowała poczucie izolacji i kreowała syndrom oblężonej twierdzy, oddzielonej od reszty wspólnoty chrześcijańskiej. Osłabienie Turcji i wznowienie kontaktów Etiopii z Europą początkowo rozbudziło nadzieje na wydobycie państwa z izolacji oraz podział ziem Imperium Osmańskiego w Afryce. Cesarz Teodor II (1855–1868) opracował politykę zagraniczną, która miała pomóc nie tylko umocnić jego władzę, lecz także realizować cele wykraczające poza obszar Rogu Afryki. Oczekiwał na tym polu wsparcia Brytyjczyków, licząc, że docenią rolę Etiopii jako wieloletniego obrońcy chrześcijańskich wartości w regionie. Wówczas jednak nowożytne realia polityczne wystawiły na próbę oparty na wspólnocie wiary etiopski ekscepcjonalizm.

Odejście od religii jako czynnika determinującego politykę na rzecz *hard power* spowodowało niechęć Brytyjczyków do udzielania Etiopii pomocy technicznej w zakresie produkcji broni na potrzeby walki z Turcją, a nierówność stosunków udobitniła dokonana przez Londyn ekspedycja karna skutkująca śmiercią cesarza. Wyczekiwane przez Teodora II europejskie potęgi stawały się takim samym potencjalnym zagrożeniem dla suwerenności państwa, jak wcześniej Wysoka Porta, co wzmacniało postawę defensywną. Był to okres przejściowy, kiedy stawało się coraz bardziej ewidentne, że mocarstwa spoza Afryki dążą do zawładnięcia kontynentem, a dla zachowania niepodległości konieczne są szybkie i skuteczne reformy.

Gdy swoje wpływy umocnił Menelik II (1889–1913), najwybitniejszy wódz w historii Etiopii, zderzyły się ze sobą dwie koncepcje polityki zagranicznej – tigrajska i szeuańska¹⁵. Pierwsza zakładała ekspansję w kierunku północnym i podporządkowanie wybrzeża, druga natomiast – podboje w kierunkach południowym, zachodnim oraz wschodnim i konsolidację interioru Rogu Afryki. Warto podkreślić, że wciąż mowa jest tu o defensywnym podejściu do prowadzenia działań na arenie międzynarodowej, które jednak nie przybierało kształtu izolacjonistycznego. Marsz w kierunku Hareru, Ogadenu, a także ziem Arsi i Sidamo był swego rodzaju imperializmem dla ochrony państwowości, a zjawisko to stanie się charakterystyczne dla współczesnej retoryki.

14 J. Matel-Niećko, M. Ząbek, *Róg Afryki*, Wydawnictwo „Trio”, Warszawa 1999, s. 184–185.

15 A. Bartnicki, J. Matel-Niećko, *Historia Etiopii*, Ossolineum, Wrocław 1971, s. 356.

Za panowania Menelika II 1 marca 1896 r. doszło do najbardziej spektakularnego sukcesu militarnego Etiopii – zwycięstwa nad Włochami w pierwszej wojnie abisyńskiej, co było szokiem dla innych europejskich potęg kolonialnych, ale także stworzyło nowy narodowy mit niezłomnego kraju, który rzucał wyzwanie mocarstwom Starego Kontynentu. Od tej chwili religijne podstawy etiopskiej tożsamości nie tyle zanikły, co zaczęły ulegać płynnej transformacji. Z bastionu chrześcijaństwa kraj ten przestoczył się w symbol nadziei dla całej Afryki Subsaharyjskiej. Wyjątkowo dobrze widać to było za panowania Hajle Syllasje I, gdy rola cesarstwa dla samostanowienia ludności afrykańskiej urosła do rangi religii rastafariańskiej, od której jednak sam władca się dystansował. Prestiż wśród czarnoskórych w Afryce i poza kontynentem, który starała się sobie budować etiopska władza, nie odzwierciedlał jednak realnego, wciąż niskiego statusu państwa. Choć w najbliższych latach żadne inne mocarstwo kolonialne nie dążyło do militarnego podporządkowania sobie Etiopii, a kwestie graniczne zostały uregulowane w traktatach z 20 marca 1897 r. z Francją, 14 maja 1897 z Wielką Brytanią, 10 lipca 1900 Włochami i 6 grudnia 1907 z koloniami brytyjskimi, to celem Europejczyków pozostawała eksploatacja kraju¹⁶. 13 grudnia 1906 r. Włochy, Wielka Brytania i Francja podpisały w Londynie porozumienie w sprawie podziału stref gospodarczej penetracji Etiopii oraz konkretnych linii kolei żelaznej przy równoczesnym zachowaniu jedności terytorialnej tego państwa. Stanowiło to oczywiście naruszenie suwerenności i podstawę dla polityki prowadzonej przez mocarstwa europejskie aż do końca pierwszej wojny światowej¹⁷. Najważniejszą decyzją w polityce zagranicznej, jaką podjęły w tym czasie władze w Addis Abebie, było przystąpienie 28 września 1923 r. do Ligi Narodów jako pierwszy i jedyny wolny kraj afrykański. Ze względu na obowiązujący w tej organizacji mechanizm jednomyślności akcesja nie zmieniała wiele w kwestii ochrony bezpieczeństwa narodowego, jednak odegrała ważną rolę wizerunkową, zwłaszcza w kontekście późniejszych wydarzeń. Rok 1935 przyniósł wybuch drugiej wojny włosko-abisyńskiej i tym razem cesarstwo uległo faszystowskiej machinie wojennej. Chociaż porażka militarna zmusiła Hajle Syllasje I do opuszczenia ojczyzny i proklamowania rządu na uchodź-

16 A. Bartnicki, J. Matel-Niećko, *Historia...*, s. 347.

17 Tamże, s. 352.

stwie, to z perspektywy czasu okazało się, że powtórna inwazja Włoch przyczyniła się do największej prominencji Cesarstwa Etiopii w całej jego historii. Całkowicie negatywna reakcja zagranicznej opinii publicznej, sankcje Ligi Narodów oraz brak uznania dla aneksji nowych terytoriów przez Italię miały świadczyć o tym, że wojna w Etiopii nie jest kolejną z wielu ekspansji kolonialnych, tylko nielegalną okupacją. W powszechnie przyjętej optyce taki status nie przekreślał wizerunku jedyne nieskolonizowanego zakątka Afryki. Narracja ta przeniknęła do zbiorowej świadomości i zmitologizowała wizerunek Hajle Syllasje I oraz batalię Abisynii o niepodległość. Fakt, że to właśnie etiopska flaga była inspiracją dla symboli narodowych państw oraz ruchów wyzwoleniczych w Afryce, stanowi dobitny przykład sukcesu *soft power*, jaki wówczas wypracowano. Krajowe mity, utrwalone w postkolonialnej narracji powielanej przez państwa kontynentu, wzmożyły przeświadczenie o wyjątkowym znaczeniu międzynarodowym Etiopii, przykrywając jednocześnie pewną niewygodną prawdę o późniejszym uznaniu aneksji przez Londyn i tajnych negocjacjach w sprawie podziału kraju¹⁸. Ta sama Wielka Brytania, która uznała włoską władzę, dokonała w 1941 r. wyzwolenia Etiopii i przywróciła rządy cesarza Syllasje.

Druga wojna światowa finalnie poskutkowała nie tylko zakończeniem okupacji, ale także całkowitą zmianą *status quo*. Osłabienie gospodarcze kolonizatorów, rozkwit ruchów niepodległościowych, powołanie ONZ, a także uzyskanie kontroli nad Erytreą w 1952 r. stwarzały dogodną koniunkturę dla zrealizowania ambicji Etiopii. Addis Abeba aktywnie uczestniczyła w debacie o kształcie procesu integracji afrykańskiej, przystępując do Grupy Monrovi, która postulowała zachowanie państw w granicach kolonialnych w myśl zasady *uti possidetis iuris*. Później stała się zaś miejscem narodzin Organizacji Jedności Afrykańskiej (choć zadecydowała o tym głównie lokalizacja siedziby UNECA, a nie wkład Etiopii w debatę panafrykańską)¹⁹. Do końca rządów Hajle Syllasje I polityka zagraniczna

18 S. Sierpowski, *Liga Narodów w latach kryzysu. 1929–1946*, t. 2, Wydawnictwo Wydziału Historii UAM, Poznań 2025, s. 25; R. Pankhurst, *Post World War II Ethiopia: British Military Policy and Action for the Dismantling and Acquisition of Italian Factories and Other Assets, 1941–2*, „Journal of Ethiopian Studies” 1996, vol. 29, No. 1, s. 35–38.

19 *The History*, „United Nations Economic Commission for Africa” [online, dostęp: 16 VIII 2025]: <<https://www.uneca.org/africa-hall/the-history>>.

państwa oddawała ambitny charakter cesarza i prowadzona była z myślą o uczynieniu z Etiopii aktora o aspiracjach globalnych, nawet pomimo problemów wewnętrznych.

Nastanie nowego ładu nie oznaczało bynajmniej stabilizacji sąsiedztwa, która umożliwiałaby wykorzenie syndromu obłożonej twierdzy. Zauważali to m.in. zachodni sojusznicy monarchy, podkreślając w wymienianej między sobą korespondencji ograniczone i schematyczne postrzeganie rzeczywistości przez etiopską dyplomację oraz wyolbrzymianie zagrożeń. Bez względu na to, czy obawy Etiopii były uzasadnione, odkąd zaczęły ją otaczać niepodległe państwa, weszła w konflikt z każdym sąsiadem oprócz Kenii. Ciągły lęk przed potencjalnym atakiem nasilił procesy amharyzacji, które swym zasięgiem objęły Erytreę, przyczyniły się do upadku systemu federalnego, trwałego rozłamu oraz trzydziestoletniej krwawej wojny niepodległościowej, w którą z czasem zaangażowały się inne państwa. Wszystko to poskutkowało wzmocnieniem autorytaryzmu, a ostatecznie doprowadziło do obalenia cesarza.

Rewolucja z 1974 r. i proklamowanie rok później republiki z rządem junty Derg pod kierownictwem Mengystu Hajle Marjama silnie związały Addis Abebę z obozem komunistycznym. Walka z wielowiekową pozycją religii i tradycją rządów feudalnych nie tylko nie przyniosła sukcesu w postaci stworzenia nowych wzorców polityki, ale wręcz doprowadziła do utrwaleń istniejących stosunków społeczno-politycznych zarówno w wymiarze wewnętrznym, jak i zewnętrznym²⁰. Dwadzieścia lat rządów reżimu okazało się katastrofą dla kraju. Od początku 1977 do stycznia 1978 r. trwał czerwony terror, a państwo stało się nieformalnym wasalem ZSRR, będącego protektorem władz. Ogromna sowiecka pomoc, która o 400 mln dol. przewyższała środki łożone przez Amerykanów przez trzydzieści lat sojuszu, uratowała Derg przed wizerunkową katastrofą i utratą Ogadenu na rzecz Somalii²¹. Koniec zimnej wojny pociągnął za sobą upadek władzy Marjama na rzecz EPRDF, a także katastrofalną dla sytuacji polityczno-gospodarczej utratę Erytrei, z którą Etiopia nigdy się nie pogodziła.

20 M. Kebede, *Ethiopian Modernization: Opportunities and Derailments*, University of Dayton, Dayton 2023, s. 102.

21 D. Oberdorfer, *The Superpowers and the Ogaden War*, „Washington Post” [online], 4 X 1978 [dostęp: 11 VIII 2025]: <<https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1978/03/05/the-superpowers-and-the-ogaden-war/oof6oef2-01b4-4cd3-8c5f-e545df388def/>>.

Trzy kolejne dekady upłynęły pod znakiem politycznej dominacji sojuszu EPRDF, w którego skład wchodziły cztery partie etniczne: Tigrajski Ludowy Front Wyzwolenia (TPLF), Amharski Narodowy Ruch Demokratyczny (ANDM), Demokratyczna Organizacja Ludu Oromskiego (OPDO) i Południowoetiopski Ludowy Front Demokratyczny (SEPDF). Mimo wprowadzenia w państwie struktury federalnej i pewnych reform doszło do zdominowania rządów koalicyjnych przez TPLF i stosowania metod podobnych do amharyzacji²².

W sferze polityki zagranicznej zaistniała natomiast wówczas szansa na nowe otwarcie z sąsiadami. Podjęte w 1997 r. działania przeciwko wspólnemu wrogowi, tj. sudańskiemu reżimowi Umara al-Baszira, który sponzorował radykalne ruchy islamskie, były pierwszą wspólną operacją Asmary i Addis Abeby, która mogła stanowić załączek pojednania i dawała nadzieje na dalszą kooperację. Kres położył jej jednak rewidujący przebieg granicy atak wojsk erytrejskich na miasto Badme²³. Trwająca w latach 1998–2000 wojna raz jeszcze trwale naruszyła zaufanie Etiopczyków do sąsiada z północy. Upokarzający dla państwa był też werdykt powołanej na mocy porozumienia w Algierze z 2000 r. międzynarodowej Etiopsko-Erytrejskiej Komisji Granicznej, która przyznała miasto Erytrei²⁴. Do przełomu nie doszło także w relacjach z Somalią. W grudniu 2006 r. Etiopia dokonała w tym upadającym państwie interwencji wojskowej, która miała powstrzymać Unię Trybunałów Islamskich przed konsolidacją władzy. Choć działania *stricto* militarne zakończyły się sukcesem i uzyskały akceptację USA, a następnie Unii Afrykańskiej (UA), to ich ostateczny bilans był negatywny. Islamiści odzyskali kontrolę nad większością utraconych na początku etiopskiej ofensywy terenów, a wiele wykroczeń i nadużyć władzy, którą lokalna ludność postrzegała jako okupacyjną, oraz kooperacja ze stronnictwami separatystycznymi przyczyniły się do negatywnego odbioru Etiopii przez społeczeństwo.

22 Według metodologii Freedom House Etiopia uznawana była za państwo wyraźnie autorytarne: *Freedom in the World 2017. Ethiopia*, „Freedom House” [online, dostęp: 23 II 2025]: <<https://freedomhouse.org/country/ethiopia/freedom-world/2017>>.

23 [*Sudan*.] *Civil War*, „Human Rights Watch” [online, dostęp: 15 VIII 2025]: <<https://www.hrw.org/legacy/reports98/sudan/Sudarm988-03.htm>>.

24 C. Gray, *The Eritrea/Ethiopia Claims Commission Oversteps Its Boundaries: A Partial Award?*, „The European Journal of International Law” 2006, vol. 17, No. 4, s. 707.

Abiy Ahmed Ali i jego polityka

Poczucie bezsilności, porażki w polityce zagranicznej i wzrost autorytaryzmu były głównymi czynnikami, które doprowadziły do upadku systemu koalicyjnego EPRDF i objęcia stanowiska premiera przez Abiya Ahmeda Alego, który zdawał się przynosić Etiopczykom nową jakość w polityce. Urodził się 15 sierpnia 1976 r. w Beszaszu, małym miasteczku na południowym zachodzie Etiopii, z dala od centrów decyzyjnych i tradycyjnych koneksji politycznych. Wyrastał w wierze chrześcijańskiej wśród ludu Oromo, wchodząc jednocześnie w relacje z dominującymi w regionie muzułmańskimi przedstawicielami tej grupy etnicznej, którzy stanowili niemałą część jego bliskiej rodziny. Kształcił się w krajowych i zagranicznych uczelniach, ukończył studia magisterskie na dwóch kierunkach i uzyskał stopień doktora filozofii na podstawie własnych strategii deeskalacji konfliktów w Rogu Afryki²⁵. Doświadczenie zdobywał, pracując w różnych sektorach powiązanych z bezpieczeństwem państwa, m.in. jako współtwórca Agencji Bezpieczeństwa Sieci Informacyjnej, następnie poseł z ramienia OPDO, a wreszcie minister innowacji i technologii. Zdobył tym samym odpowiednie kwalifikacje do pełnienia najwyższych funkcji urzędniczych²⁶.

Abiy Ahmed Ali rysował się jako idealny kandydat na przywódcę wieloetnicznego podzielonego państwa, które potrzebuje transformacji, i rzadki przykład triumfu merytokracji. Zdawały się to potwierdzać niektóre decyzje polityczne. Wkrótce po zaprzysiężeniu, do którego doszło 2 kwietnia 2018 r., ograniczył cenzurę, uwolnił więźniów politycznych, a emigrantom politycznym pozwolił wrócić do ojczyzny, co odpowiadało oczekiwaniom społecznym. Podobne koncyliacyjne działania nastąpiły w polityce zagranicznej – zgodnie z założeniami ogłoszonej przez premiera koncepcji *Medemer* (w języku amharskim 'synergia'), która miała zastąpić defensywną nieufność nową wiarą w dobrosąsiedztwo i multilateralizm²⁷. Promując *Medemer*, kreślił także wizję demokratyzacji, pluralizmu i zrównoważonego rozwoju w oparciu o Plan Wzrostu i Transformacji, a jego pozytywny od-

25 *Abiy Ahmed Ali. Biographical*, „The Nobel Prize” [online, dostęp: 25 II 2026]: <<https://www.nobelprize.org/prizes/peace/2019/abiy/biographical/>>.

26 T. Gardner, *The Abiy Project*, Hurst & Co., London 2024, s. 55–56.

27 Tamże, s. 3, 33.

biór był jednym z ważniejszych sukcesów na początku działalności premiera. Poparcie rządu tymczasowego w Sudanie po obaleniu prezydenta al-Baszira, a w szczególności porozumienia podpisane z Erytreą w Asmarze i Dżuddzie w 2018 r. pomogły wykreować pozytywny obraz Etiopii wśród najbliższych sąsiadów oraz szerszej społeczności międzynarodowej²⁸.

Oddźwięk zmian był na tyle znaczący i perspektywiczny, że wysiłki premiera zostały docenione przez komisję noblowską. Ów wizerunkowy sukces nie oddawał jednak faktycznego charakteru Abiyya jako decydenta, co z upływem czasu stało się ewidentne. W ciągu zaledwie kilku lat premier przeszedł drogę od ulubieńca społeczności międzynarodowej do zawodu komisji noblowskiej i powszechnie potępianego sprawcy przedłużającej się wojny domowej w Tigraju. Można mu też przypisać wybuch powstania amharskiego (do czego doszło w następstwie zwrócenia się sił rządowych przeciwko bojówce FANO, z sukcesami wykorzystywanej wcześniej przez Abiyya w Tigraju), jak i ponowne pogorszenie relacji z sąsiadami. Powstanie tej sytuacji było skutkiem powrotu do polityki opartej na dominacji jednej grupy etnicznej oraz cech osobistych Abiyya. Uosabiał on bowiem ideę ekscypjonalizmu w pełnej krasie, co przejawiało się w działaniach dyplomatycznych i wzorowaniu się na postaci cesarza Hajle Syllasje I. Represje z okresu rządów Dergu, które objęły rodzinę premiera, nie zakorzeniły w nim awersji do ustrojów autorytarnych, lecz imperialną nostalgię za czasami, gdy państwem kierowały wielka jednostka i wartości chrześcijańskie. Gdy pokonywał kolejne szczeble edukacji i zdobywał kolejne stanowiska administracyjne, matka, z którą pozostawał w najbliższych relacjach, miała go zapewniać, że będzie siódmym królem Etiopii, o czym opowiadał w wywiadach. Polityk realizował miliardowe projekty, jak rezydencja w Yeka Hills, której wewnątrz zdobią pomniki cesarza Hajle Syllasje I, odnowienie Wielkiego Pałacu Menelika II czy wille dla elit Oromów, które przywołują dawne wzorce cesarskie²⁹. Inspiracje cesarstwem wychodzą poza prezencję i osobiste wypowiedzi premiera – mają także bezpośrednie przełożenie na funkcjonowanie dyplomacji. Tak zwana doktryna Abiyya zakłada dezinstytucjonalizację i personalizację etiopskiej

28 *Eritrea & Ethiopia Sign a Peace Deal in Jeddah, Saudia Arabia*, „European Union External Action” [online], 18 IX 2018 [dostęp: 15 VIII 2025]: <https://www.eeas.europa.eu/node/50642_en>.

29 T. Gardner, *The Abiy...*, s. 66.

polityki zagranicznej³⁰. Styl podejmowania przez niego decyzji wykazuje jednak różnice względem rządów cesarskich, a bezpośredni wpływ na sposób rządzenia wywierają cechy charakteru premiera wynikające z jego wykształcenia i wiary. Polityk ten jest bowiem zielonoświątkowcem, w gruncie rzeczy chrześcijańskim idealistą, który uważa, że został wyznaczony przez Boga, by uratować Etiopię. Powrót boskiej misji jako wzorca i powiązanie legitymacji politycznej z siłą wyższą ma tu jednak inne podstawy niż w przypadku tradycyjnych władców Etiopii. Kształcąc się przez lata na Zachodzie, w brytyjskim Greenwich, przyszły szef rządu przyswoił pewne wartości liberalnych internacjonalistów i zetknął się z protestancką ideą *self-made mana*. Abiy wierzy w sprawczość człowieka, a w konsekwencji nie docenia geografii, kultury, geopolityki ani wszystkich innych deterministycznych zmiennych, nie zważając także na instytucje i mechanizmy kontroli. Potwierdzają to m.in. relacje blisko związanych z nim osób³¹. Kluczową cechą osobistą Abiya jest także doświadczenie w sferze cyfrowej i nowych technologii, które stawiało go w wyjątkowej pozycji prekursora nowoczesnego afrykańskiego populizmu.

Populizm w działaniach Abiya jest ewidentny. Już w przemówieniu inauguracyjnym nawiązał do dawnej świetności państwa i tego, co czyniło je wielkim: roli Etiopii jako kamienia węgielnego panafrzykanizmu, statusu siedziby UA, a także znaczącej siły w sprawach regionalnych, kontynentalnych i globalnych³². Słowa te odzwierciedlały cele Etiopii: 1. krzewienie korzystnej dla kraju narracji, 2. prym w procesach integracji afrykańskiej, 3. uzyskanie sprawczości międzynarodowej jako niezależny aktor.

Pierwszy z tych celów realizowało już przyznanie premierowi Pokojowej Nagrody Nobla za formalne zakończenie konfliktu z Erytreą we wrześniu

30 *The Abiy Doctrine: Ethiopia's Foreign Policy under Abiy Ahmed*, „Ethiopian Policy Institute” [online], 26 XI 2024 [dostęp: 17 VIII 2025]: <<https://ethiopianorama.com/?p=259519>>.

31 E. Mackintosh, *From Nobel Laureate to Global Pariah: How the World Got Abiy Ahmed and Ethiopia so Wrong*, „CNN” [online], 7 IX 2021 [dostęp: 17 VII 2025]: <<https://edition.cnn.com/2021/09/07/africa/abiy-ahmed-ethiopia-tigray-conflict-cmd-intl>>.

32 H. Hussein, *Full English Transcript of Ethiopian Prime Minister Abiy Ahmed's Inaugural Address, „O Pride”* [online], 3 IV 2018 [dostęp: 9 VII 2025]: <<https://www.opride.com/2018/04/03/english-partial-transcript-of-ethiopian-prime-minister-abiy-ahmeds-inaugural-address/>>.

2018 r. oraz wysiłki na rzecz demokracji w Rogu Afryki. Był to ogromny sukces *soft power* Etiopii i sygnał, że wyznacza ona subregionalne standardy reform. Najbardziej widocznym przykładem świadomego kreowania narracji państwowej była próba przedstawienia etiopskiego irredentyzmu i polityki imperialnej jako przejawów dążeń integracyjnych, które pozbawione są złych intencji.

Od początku swoich rządów Abiy głosił, że istnienie Etiopii zależy od Morza Czerwonego, jednocześnie jasno dając do zrozumienia, że dąży do uzyskania przez kraj dostępu do tego akwenu. 13 października 2023 r. wystąpił w telewizji z orędziem, w którym nazwał je naturalną granicą Etiopii i podkreślił egzystencjalne znaczenie dostępu do morza, podważając tym samym chroniącą istniejące granice zasadę *uti possidetis iuris*³³. Nie było mowy o przesłankach ekonomicznych, gdyż zaledwie rok wcześniej podpisana została z Kenią umowa na użytkowanie portu Lamu i stosownej infrastruktury transportowej. Narracja prezentowana w przemówieniu do parlamentu koncentrowała się wokół krzywdy, jaka dotyka kraj: „Do roku 2030 populacja Etiopii będzie liczyć 150 mln [...]. 150-milionowa populacja nie może żyć w geograficznym więzieniu”³⁴. Przedstawienie problemu braku dostępu do morza jako koniecznej do skorygowania historycznej niesprawiedliwości, a nie skutku błędów brutalnej polityki amharyzacji, kładło grunt pod uzasadnienie potencjalnej ekspansji. Premier odwołał się w orędziu do kulturowo-językowych powiązań, które wychodzą poza granice państwowe w Rogu Afryki. Przywołał przykład Afarów z Etiopii, Erytrei i Dżibuti, podlegających pod tradycyjny autorytet sułtana Aussy, twierdząc, że rozdzielenie ich obecnymi granicami jest nienaturalne. Nie odzwierciedlał on jednak faktycznych dążeń do samostanowienia tych grup, gdyż przed wygłoszeniem orędzia do parlamentu nie konsultowano się z etiopskimi Somalijszczykami ani przywódcami Afarów, mimo że problem dotyczył ich statusu. Wypowiedź premiera stanowiła jasny i dosadny sygnał, że Etiopia dąży do rewizji *status quo* i ta sama

33 *Ethiopian PM Affirms „no Plans for Invasion over Red Sea Ports Access”, „You Tube. Africanews”* [online], 14 XI 2023 [dostęp: 9 VII 2025]: <<https://youtu.be/J4AlBLO5YWO>>.

34 T. Mhaka, *Abiy Ahmed's Imperial Ambitions Are Bad News for Africa, and the World*, „Al Jazeera” [online], 14 XI 2023 [dostęp: 27 VII 2025]: <<https://www.aljazeera.com/opinions/2023/11/14/abiy-ahmeds-imperial-ambitions-are-bad-news-for-africa-and-the-world>>.

logika wykorzystana została podczas orędzia 28 października 2025 r., gdy Abiy podkreślił, że nie istnieje żaden dokument, w którym Etiopia wyrzeka się dostępu do morza, a społeczeństwo i klasa polityczna nie wyraziły na to zgody³⁵. Kwestionowanie granic kolonialnych i groźba złamania prawa międzynarodowego spotkały się naturalnie z krytyką sąsiadów. Przemówienie było swego rodzaju badaniem gruntu, a Addis Abeba wysyłała sprzeczne sygnały, z jednej strony zapewniając, że Etiopia nie zaatakuje, z drugiej zaś wyznaczając datę ogłoszenia orędzia zaledwie trzynaście dni przed zorganizowanymi z rozmachem obchodami święta wojska. Premier wykorzystał kolejne miesiące na opracowanie strategii i wyczekiwanie odpowiedniego momentu na kolejny ruch. Próba zajęcia Dżibuti czy Kenii byłaby wizerunkową katastrofą ze względu na strategiczne znaczenie pierwszego z tych państw oraz potencjał militarny i polityczne znaczenie dla regionalnych organizacji międzyrządowych drugiego. Większość analityków spraw międzynarodowych jako potencjalny punkt zapalny postrzegają Erytreę, ponieważ październikowe przemówienie Abiyy zawierało także słowa o historycznych prawach Etiopii do portu Asab. Premier miał również w swoich rękach bardzo wygodne *casus belli*, którego mógł użyć do kontroli narracji. Gdy bowiem Etiopia podpisywała w Pretorii kończące dwuletnią wojnę domową w Tigraju porozumienie pokojowe, w procesie nie uwzględniono Erytrei, która także była stroną konfliktu. W rezultacie na części terytorium Etiopii wciąż stacjonują wojska erytrejskie, *de facto* je okupując³⁶.

Alternatywnym kierunkiem ekspansji była Somalia – rozbite i słabe państwo, które jednak czyniło postępy w zakresie stabilizacji. W grudniu 2023 r. wydawało się, że prowadzone w Dżibuti z mediacją Turcji rozmowy między Mogadiszu i Hargejsą przyniosą przełom w stosunkach z separatystycznym Somalilandem. Choć porozumienie nie rozstrzygało statusu Somalilandu, jawiło się punktem wyjścia, który po latach impasu da perspektywy na przyszłą reintegrację. Jego postanowienia okazały się jed-

35 PM Abiy: *Red Sea Access Lost in 30 Years of War – Won't Take 30 More to Reclaim It*, „Federal Democratic Republic of Ethiopia Institute of Foreign Affairs” [online, dostęp: 24 II 2026]: <<https://share.google/3DlFfKAgCboEmzZo>>.

36 D. Ehl, *A Look at Eritrea's Role as New Tigray War Looms in Ethiopia*, „Deutsche Welle” [online], 16 VII 2025 [dostęp: 19 VIII 2025]: <<https://www.dw.com/en/a-look-at-eritreas-role-as-new-tigray-war-looms-in-ethiopia/a-73283778>>.

nak krótkotrwałe, ponieważ już 1 stycznia 2024 r. premier Etiopii, działając po raz kolejny w formule personalnej tajnej dyplomacji bez udziału MSZ, złożył władzom w Hargejsie ofertę nie do odrzucenia. Etiopia miała otrzymać na pięćdziesiąt lat prawo dzierżawy dwudziestokilometrowego odcinka wybrzeża w celu utworzenia bazy morskiej wyłącznie na własne potrzeby militarne i ekonomiczne, a Somaliland miał dostać w zamian dorozumiane uznanie państwowości, współpracę wywiadowczą oraz udziały w etiopskich przedsiębiorstwach³⁷. Nie angażując zatem sił zbrojnych, Abiy Ahmed Ali ponownie zadał cios Somalii, dla której porozumienie Addis Abeby z separatystami i skorumpowanie polityków z Hargejsy było pełnym zaskoczeniem. Sprzeciw Mogadiszu nie przełożył się jednak ani na wykluczenie etiopskich żołnierzy z sił pokojowych UA, o co zabiegano, ani na uregulowanie stanowiska Addis Abeby wobec Somalilandu podczas rozmów w sprawie wznowienia relacji bilateralnych między Etiopią i Somalią, które prowadzone były w grudniu 2024 r. z udziałem Turcji. Mimo hucznych zapowiedzi Recepta Tayyipa Erdoğan o rozwiązaniu problemu Addis Abeba nie wyrzekła się bowiem otwarcie umowy z Somalilandem. Stanowiło to precedens dla innych kierujących się własnym interesem aktorów, jak Izrael, który 26 grudnia 2025 r. jako pierwsze i jak dotąd jedyne państwo świata uznał państwowość separatystycznego regionu, czy USA, które prowadzą negocjacje z władzami w Hargejsie. Etiopia przyłożyła zatem rękę do procesu rozpadu Somalii, który może się okazać nieodwracalny.

Addis Abeba działa z pozycji siły nie tylko w stosunkach z sąsiadami, ale także przy realizacji drugiego celu, tj. umiejętnie wykorzystując organizacje międzynarodowe. Pokazała to w szczególności trwająca dwa lata wojna przeciwko TPLF na północy kraju, w wyniku której według szacunków Stockholm International Peace Research Institute ponad pół miliona osób straciło życie wskutek głodu i masakr dokonywanych przez wojska rządowe. Pomimo zawartych w art. 4 *Karty Unii Afrykańskiej* zapisów o mechanizmie Responsibility to Protect, sprzeciwu znawców prawa

37 *The Republic of Somaliland Government Signs MoU with Federal Democratic Republic of Ethiopia for Seaport Access in Exchange for International Recognition*, „Republic of Somaliland Ministry of Foreign Affairs & International Cooperation” [online], 3 I 2024 [dostęp: 22 VIII 2025]: <<https://mfa.govsomaliland.org/article/immediate-release-republic-somaliland-government-signs-memor>>.

międzynarodowego i dowodów prezentowanych przez organizacje broniące praw człowieka Etiopia miała pełną swobodę działania w Tigraju³⁸. Dzięki temu, że ma unikalny status siedziby większości organów panafrkańskich, jak Komisja Afrykańska czy Sekretariat UA, uniknęła sankcji z przyczyn logistycznych, co premier Abiy wykorzystał z brutalną skutecznością. Obrady Unii służyły jako kolejna tuba propagandowa. Addis Abeba skutecznie wymusiła wykluczenie ludności tigrajskiej ze struktur organizacyjnych. Blokowano także wszelkie działania profesjonalnych grup eksperckich, które mogłyby zaszkodzić operacjom wojskowym Etiopii oraz jej wizerunkowi³⁹. W 2021 r. etiopskie władze podejmowały analogiczne działania w Międzypaństwowej Organizacji ds. Rozwoju (IGAD) – przy pomocy sekretarza Workneha Gebeyehu Negewy (także z ludu Oromo), który sprawował funkcję szefa MSZ na początku rządów Abiyya. Upolitycznienie UA, jawne działanie przeciwko instytucjom, podważenie wartości konstytuujących ład na kontynencie oraz stronnictwo instytucji międzynarodowych stworzyły atmosferę wrogości i zniechęciły Tigrajczyków do mediacji⁴⁰. Żaden wcześniejszy konflikt wewnętrzny, np. protesty Oromów, nie spotkał się z tak silną presją Addis Abeby na struktury międzynarodowe, jaką obserwuje się za czasów przywództwa Abiyya Ahmeda Alego.

Budując swoją pozycję na arenie międzynarodowej, Etiopia nie ogranicza się jedynie do działalności w instytucjach afrykańskich, o czym świadczy przystąpienie do BRICS. Podobnie jak niegdyś dołączenie do Ligi Narodów czy podpisanie *Karty Narodów Zjednoczonych* stanowiły przełomowe momenty w historii państwa i jego aspiracji międzynarodowych, ratyfikowana przez premiera w styczniu 2024 r. akcesja do BRICS jest wyrazem ambicji Addis Abeby do czynnego tworzenia nowego, bardziej równego ładu politycznego na świecie. Jest to przede wszystkim format ekonomiczny i najważniejsza grupa zrzeszająca państwa globalnego Południa,

38 *Constitutive Act of African Union, Organization of African Unity, Lomé 2000, art. 4, pkt H*: <https://au.int/sites/default/files/pages/34873-file-constitutiveact_en.pdf> [dostęp: 15 III 2026].

39 I. Mugabi, C. Nebe, *Ethiopia Seeks to Block UN Probe into Tigray Massacres*, „Deutsche Welle” [online], 3 X 2023 [dostęp: 23 VIII 2025]: <<https://www.dw.com/en/ethiopia-seeks-to-block-un-probe-into-tigray-massacres/a-64944042>>.

40 M. G. Brehe, A. de Waal, *Ethiopia's Tigray Temptation: Only America Can Prevent a New War in the Horn of Africa*, „Foreign Affairs” [online], 5 XIII 2025 [dostęp: 23 VIII 2025]: <<https://www.foreignaffairs.com/ethiopia/ethiopia-tigray-temptation>>.

a członkostwo w niej ma zapewnić administracji Etiopii nie tylko międzynarodowy prestiż, ale także możliwość oddziaływania relatywnie słabej gospodarki na światowe trendy ekonomiczne. W tym ujęciu jest ono dla interesu państwa nawet bardziej kluczowe niż uzyskane w 2023 r. członkostwo UA w G20, dzięki któremu Etiopia zyskała jedynie pośredni wpływ na najważniejsze decyzje w obszarze ekonomii.

Atutem członkostwa w BRICS jest także możliwość lobbowania na forum tej organizacji na rzecz projektu Tamy Wielkiego Odrodzenia Etiopii, który jest istotny dla realizacji celu trzeciego. Obiekt o mocy ponad 5 tys. MW to największa elektrownia wodna w Afryce i jedna z dwudziestu największych na świecie, mogąca nie tylko pokryć zapotrzebowanie energetyczne 70 proc. populacji Etiopii, ale także zrewolucjonizować sektor rolniczy⁴¹. Osiągnięcie pełni potencjału zapory może się jednak odbywać kosztem Sudanu i Egiptu, a dotychczasowa polityka wodna Addis Abeby sugeruje możliwość wykorzystania obiektu do szantażowania sąsiednich państw. Zapoczątkowana za poprzedniej administracji budowa prawie dwukilometrowej, wartej 4,2 mld dol. konstrukcji od początku wywoływała niepokój w państwach położonych w dole najdłuższej rzeki Afryki ze względu na rozmieszczenie obiektu na Nilu Błękitnym, który zasila 85 proc. wód płynących przez Sudan i Egipt⁴². O wadze problemu świadczy fakt, że nigdy wcześniej budowa obiektu hydrologicznego nie budziła tak silnych napięć i niepokojów w kwestii gospodarowania wodami Nilu – ani powstała za czasów cesarstwa tama Koka, ani żadna wznoszona później. Strona etiopska jednak nie tylko nie rozwiewała tych obaw, ale wręcz wyescalowała w okresie rządów Abiyya napięcia do niespotykanej wcześniej skali. Mimo że istnieją modele matematyczne, które kreślą optymalne wykorzystanie projektu, tak by nie stwarzał zagrożenia dla uzależnionych od Nilu państw arabskich, Etiopia nigdy oficjalnie się do tych rozwiązań nie odniosła. Jedyne komunikaty prasowe dotyczyły ogólnikowych zapewnień premiera, że zapora nie stanowi zagrożenia, więc przywódcy Sudanu i Egiptu, zamiast dalej martwić się o bezpieczeństwo wodne swoich państw,

41 K. Yibetal, *Ethiopia Hits Out at Egypt as Nile Dam Row Escalates*, „BBC” [online], 9 IX 2024 [dostęp: 24 VIII 2025]: <<https://www.bbc.com/news/articles/cp3dgx36gn5o>>.

42 *Grand Ethiopian Renaissance Dam Project: The Largest Hydropower Project in Africa, „We Build”* [online], 9 IX 2025 [dostęp: 13 IX 2025]: <<https://www.webuildgroup.com/en/projects/dams-hydroelectric-plants/grand-ethiopian-renaissance-dam-project/>>.

powinni wziąć udział w uroczystym otwarciu projektu we wrześniu 2025 r. Brak chęci do prowadzenia konstruktywnych rozmów w tej sprawie wiadać było już w 2019 r. podczas negocjacji w Chartumie, gdy zaniepokojeni Egipcjanie apelowali do USA o aktywną mediację wobec impasu wywołanego przez Addis Abebę⁴³.

Aby dodatkowo osłabić egipsko-sudański blok sprzeciwu, premier Abiy posunął się do kroków destabilizujących zachodniego sąsiada. Gdy w 2023 r. w wyniku rebelii Sił Szybkiego Wsparcia (RSF) przeciwko prezydentowi Abd al-Fattahowi al-Burhanowi w Sudanie wybuchła wojna domowa, Etiopia skorzystała z okazji, by wspomóc opozycję wobec władz w Chartumie, m.in. udostępniając swoje terytorium do przemytu broni dla bojówek. Oprócz własnych celów politycznych Addis Abeba realizowała tu interes Zjednoczonych Emiratów Arabskich, które odgrywały w tym konflikcie rolę głównego sponsora RSF. Abiy posunął się jednak dalej i otwarcie udzielił politycznego poparcia RSF, przyjmując w stolicy ich dowódcę gen. Mohameda Hamdana Dagalo (zw. Hemediti) tuż po zdobyciu przez rebeliantów miasta Wad Madani, aby podważyć autorytet legalnych władz w Chartumie⁴⁴. Ponadto zdjęcia satelitarne wykazały, że między lotniskiem Asosa i Tamą Wielkiego Odrodzenia zorganizowano tajne obiekty szkoleniowe dla RSF⁴⁵. Wojna w Sudanie pokazała więc, że obecny rząd Etiopii stosuje metody destabilizacyjne, które wcześniej wykorzystywał w Somalii.

Wnioski

Dysponująca największym potencjałem gospodarczym, militarnym i populacyjnym w Rożu Afryki Etiopia od upadku komunistycznego reżimu Dergu stara się odzyskać tradycyjną pozycję kluczowego aktora nie tylko w subregionie, ale i na całym kontynencie. Silne tradycje kulturowo-cywilizacyjne łączą

43 *Timeline: Fifteen Years of Egypt-Ethiopia Dam Dispute*, „BBC” [online], 13 IX 2025 [dostęp: 14 IX 2025]: <<https://monitoring.bbc.co.uk/product/b0004ase>>.

44 *Leader of Sudan's RSF Visits Ethiopia in Rare Foreign Trip as War Rages*, „Al Jazeera” [online], 2023 [dostęp: 24 VIII 2025]: <<https://www.aljazeera.com/news/2023/12/28/leader-of-sudans-rsf-visits-ethiopia-in-rare-foreign-trip-as-war-rages>>.

45 G. Paravicini, R. Levinson, *Ethiopia Builds Secret Camp to Train Sudan RSF Fighters, Sources Say*, „Reuters” [online], 2026 [dostęp: 11 II 2026]: <<https://www.reuters.com/investigations/ethiopia-builds-secret-camp-train-sudan-rsf-fighters-sources-say-2026-02-10/>>.

się tam obecnie z podważaniem fundamentów prawa międzynarodowego, a wypracowane w okresie cesarskim wzorce polityki wewnętrznej i zagranicznej – z nowocześniejszą formą przywództwa charyzmatycznego, jaką reprezentuje Abiy Ahmed Ali, oraz umiejętnym wykorzystaniem multilateralizmu. Inspirowanie się przez premiera okresem cesarskim ma przełożenie na styl podejmowania decyzji oraz instrumentalne wykorzystywanie grup etnicznych i ich zmiennych aliansów. Wieloetniczny charakter kraju, ugruntowane tam poczucie religijnej wyjątkowości, syndrom oblężonej twierdzy czy nostalgia imperialna przywodzą na myśl silne skojarzenia z tożsamością i uwarunkowaniami Rosji, jednak współczesnej etiopskiej polityce znacznie bliżej do amerykańskiej doktryny grubej pałki z czasów Theodore’a Roosevelta. Etiopia unika bowiem otwartych interwencji, odwołując się raczej do wyrażanej nie wprost groźby użycia siły i potencjału militarnego w celu wyodrębnienia Rogu Afryki jako obszaru swojej wyłącznej strefy wpływów oraz rewizji granic. Taki sposób działania, choć nietypowy, przybliża współczesną Etiopię do realizacji dawnych imperialnych ambicji.

Bibliografia

- Abiy Ahmed Ali. *Biographical*, „The Nobel Prize” [online, dostęp: 25 II 2026]: <<https://www.nobelprize.org/prizes/peace/2019/abiy/biographical/>>.
- The Abiy Doctrine: Ethiopia’s Foreign Policy under Abiy Ahmed*, „Ethiopian Policy Institute” [online], 26 XI 2024 [dostęp: 17 VIII 2025]: <<https://ethiopianorama.com/?p=259519>>.
- Bartnicki A., Matel-Niečko J., *Historia Etiopii*, Ossolineum, Wrocław 1971.
- Brehe M. G., Waal A. de, *Ethiopia’s Tigray Temptation: Only America Can Prevent a New War in the Horn of Africa*, „Foreign Affairs” [online], 5 XIII 2025 [dostęp: 23 VIII 2025]: <<https://www.foreignaffairs.com/ethiopia/ethiopia-tigray-temptation>>.
- Colas A., *Imperium*, Wydawnictwo „Sic!”, Warszawa 2008.
- Constitutive Act of African Union*, Organization of African Unity, Lomé 2000: <https://au.int/sites/default/files/pages/34873-file-constitutiveact_en.pdf> [dostęp: 15 III 2026].
- Dinka E. H., *Interpreting the Ethiopian Revolution. Imperial Heritage and Embattled Statehood*, Bloomsbury Publishing, London 2025.
- Djibouti, Ethiopia Strike Port Deal, Djibouti to Partner in Ethiopian Airlines, Telecom*, „Ethiopia Observer” [online], 29 IV 2018 [dostęp: 9 VII 2025]: <<https://www.ethiopiaobserver.com/2018/04/29/djibouti-ethiopia-strike-port-deal-djibouti-to-partner-in-ethiopian-airlines-telecom/>>.

- Ehl D., *A Look at Eritrea's Role as New Tigray War Looms in Ethiopia*, „Deutsche Welle” [online], 16 VII 2025 [dostęp: 19 VIII 2025]: <<https://www.dw.com/en/a-look-at-eritreas-role-as-new-tigray-war-looms-in-ethiopia/a-73283778>>.
- Eritrea & Ethiopia Sign a Peace Deal in Jeddah, Saudi Arabia*, „European Union External Action” [online], 18 IX 2018 [dostęp: 15 VIII 2025]: <https://www.eeas.europa.eu/node/50642_en>.
- Ethiopia – The World Factbook*, „Central Intelligence Agency” [online], 23 XII 2025 [dostęp: 31 XII 2025]: <<https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ethiopia/>>.
- Ethiopian PM Affirms „no Plans for Invasion over Red Sea Ports Access”*, „You Tube. Africanews” [online], 14 XI 2023 [dostęp: 9 VII 2025]: <<https://youtu.be/J4AlBLO5YWO>>.
- Freedom in the World 2017. Ethiopia*, „Freedom House” [online, dostęp: 23 II 2025]: <<https://freedomhouse.org/country/ethiopia/freedom-world/2017>>.
- Gardner T., *The Abiy Project*, Hurst & Co., London 2024.
- GDP, Current Prices*, „International Monetary Fund” [online], 2025 [dostęp: 9 VII 2025]: <<https://www.imf.org/external/datamapper/NGDPD@WEO/ETH?zoom=ETH&highlight=ETH>>.
- Grand Ethiopian Renaissance Dam Project: The Largest Hydropower Project in Africa*, „We Build” [online], 9 IX 2025 [dostęp: 13 IX 2025]: <<https://www.webuildgroup.com/en/projects/dams-hydroelectric-plants/grand-ethiopian-renaissance-dam-project/>>.
- Gray C., *The Eritrea/Ethiopia Claims Commission Oversteps Its Boundaries: A Partial Award?*, „The European Journal of International Law” 2006, vol. 17, No. 4.
- The History*, „United Nations Economic Commission for Africa” [online, dostęp: 16 VIII 2025]: <<https://www.uneca.org/africa-hall/the-history>>.
- Hussein H., *Full English Transcript of Ethiopian Prime Minister Abiy Ahmed's Inaugural Address*, „O Pride” [online], 3 IV 2018 [dostęp: 9 VII 2025]: <<https://www.opride.com/2018/04/03/english-partial-transcript-of-ethiopian-prime-minister-abiy-ahmeds-inaugural-address/>>.
- Kaplan R. D., *Ethiopia's Problems Aren't Postcolonial*, „Foreign Policy” [online], 9 VII 2021 [dostęp: 11 VIII 2025]: <<https://foreignpolicy.com/2021/07/09/ethiopias-problems-arent-postcolonial/>>.
- Kebede M., *Ethiopian Modernization: Opportunities and Derailments*, Univesity of Dayton, Dayton 2023.
- Leader of Sudan's RSF Visits Ethiopia in Rare Foreign Trip as War Rages*, „Al Jazeera” [online], 2023 [dostęp: 24 VIII 2025]: <<https://www.aljazeera.com/news/2023/12/28/leader-of-sudans-rsf-visits-ethiopia-in-rare-foreign-trip-as-war-rages>>.
- Mackintosh E., *From Nobel Laureate to Global Pariah: How the World Got Abiy Ahmed and Ethiopia so Wrong*, „CNN” [online], 7 IX 2021 [dostęp: 17 VII 2025]: <<https://edition.cnn.com/2021/09/07/africa/abiy-ahmed-ethiopia-tigray-conflict-cmd-intl>>.
- Matel-Niećko J., Ząbek M., *Róg Afryki*, Wydawnictwo „Trio”, Warszawa 1999.

- Mergo T, *Ethiopia's Problems Stem from Internal Colonialism*, „Foreign Policy” [online], 22 VII 2021 [dostęp: 15 VIII 2025]: <<https://foreignpolicy.com/2021/07/22/ethiopia-problems-stem-from-internal-colonialism>>.
- Mhaka T, *Abiy Ahmed's Imperial Ambitions Are Bad News for Africa, and the World*, „Al Jazeera” [online], 14 XI 2023 [dostęp: 27 VII 2025]: <<https://www.aljazeera.com/opinions/2023/11/14/abiy-ahmeds-imperial-ambitions-are-bad-news-for-africa-and-the-world>>.
- Mitęga A, *Kultura strategiczna w naukach o bezpieczeństwie*, „Kwartalnik Bellona” 2024, t. 719, nr 4.
- Mugabi I, Nebe C, *Ethiopia Seeks to Block UN Probe into Tigray Massacres*, „Deutsche Welle” [online], 3 X 2023 [dostęp: 23 VIII 2025]: <<https://www.dw.com/en/ethiopia-seeks-to-block-un-probe-into-tigray-massacres/a-64944042>>.
- Oberdorfer D, *The Superpowers and the Ogaden War*, „Washington Post” [online], 4 X 1978 [dostęp: 11 VIII 2025]: <<https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1978/03/05/the-superpowers-and-the-ogaden-war/oof60ef2-01b4-4cd3-8c5f-e545df388def/>>.
- Pankhurst R, *Post World War II Ethiopia: British Military Policy and Action for the Dismantling and Acquisition of Italian Factories and Other Assets, 1941-2*, „Journal of Ethiopian Studies” 1996, vol. 29, No. 1.
- Paravicini G, Levinson R, *Ethiopia Builds Secret Camp to Train Sudan RSF Fighters, Sources Say*, „Reuters” [online], 2026 [dostęp: 11 II 2026]: <<https://www.reuters.com/investigations/ethiopia-builds-secret-camp-train-sudan-rsf-fighters-sources-say-2026-02-10/>>.
- PM Abiy: *Red Sea Access Lost in 30 Years of War – Won't Take 30 More to Reclaim It*, „Federal Democratic Republic of Ethiopia Institute of Foreign Affairs” [online, dostęp: 24 II 2026]: <<https://share.google/3DlFflKAgCboEmzZo>>.
- Population of Ethiopia*, „World Population Review” [online], 2025 [dostęp: 7 VII 2025]: <<https://worldpopulationreview.com/countries/ethiopia>>.
- Population Size by Sex, Area and Density by Region, Zone and Wereda: July 2024*, Ethiopian Statistical Service, Addis Adebba 2024: <https://ess.gov.et/wp-content/uploads/2024/09/Projected_Population-2024.pdf> [dostęp: 7 VII 2025].
- The Republic of Somaliland Government Signs MoU with Federal Democratic Republic of Ethiopia for Seaport Access in Exchange for International Recognition*, „Republic of Somaliland Ministry of Foreign Affairs & International Cooperation” [online], 3 I 2024 [dostęp: 22 VIII 2025]: <<https://mfa.govsomaliland.org/article/immediate-release-republic-somaliland-government-signs-memor>>.
- Sierpowski S, *Liga Narodów w latach kryzysu. 1929-1946*, t. 2, Wydawnictwo Wydziału Historii UAM, Poznań 2025.
- [Sudan.] *Civil War*, „Human Rights Watch” [online, dostęp: 15 VIII 2025]: <<https://www.hrw.org/legacy/reports98/sudan/Sudarm988-03.htm>>.
- Tardese T, *Ethiopia's Fast-Growing Economy Built on a 10-Year Reform Agenda*, „Kreston Global” [online], 30 IV 2024 [dostęp: 7 VII 2025]: <<https://www.kreston.com/article/ethiopia-fast-growing-economy/>>.

- Terrefe B., *Ethiopia's Red Sea Politics: Corridors, Ports and Security in the Horn of Africa*, Rift Valley Institute, [b.m.w.] 2025: <https://riftvalley.net/wp-content/uploads/2025/03/Red-Sea-Politics_FINAL.pdf> [dostęp: 9 VII 2025].
- Timeline: Fifteen Years of Egypt-Ethiopia Dam Dispute*, „BBC” [online], 13 IX 2025 [dostęp: 14 IX 2025]: <<https://monitoring.bbc.co.uk/product/b0004ase>>.
- Yibetal K., *Ethiopia Hits Out at Egypt as Nile Dam Row Escalates*, „BBC” [online], 9 IX 2024 [dostęp: 24 VIII 2025]: <<https://www.bbc.com/news/articles/cp3dgx36gn5o>>.